

Економіка та управління підприємствами

УДК 338.24: 330.332

Кузьмін Олег Євгенович

*доктор економічних наук, професор,
директор Інституту економіки і менеджменту
Національний університет «Львівська політехніка»*

Кузьмин Олег Евгеньевич

*доктор экономических наук, профессор,
директор Института экономики и менеджмента
Национальный университет «Львовская политехника»*

Kuzmin Oleh

*Doctor of Economics, Professor,
Director of the Institute of Economics and Management
Lviv Polytechnic National University
ORCID: 0000-0002-6014-6437*

Жигало Оксана Юріївна

*аспірант кафедри економіки підприємства та інвестицій
Національного університету «Львівська політехніка»*

Жигало Оксана Юрьевна

*аспирант кафедры экономики предприятия и инвестиций
Национального университета «Львовская политехника»*

Zhyhalo Oksana

*Post-graduate Student of the
Department of Business Economics and Investment
Lviv Polytechnic National University
ORCID: 0000-0002-8874-3276*

Ємельянов Олександр Юрійович

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки підприємства та інвестицій
Національний університет «Львівська політехніка»*

Емельянов Александр Юрьевич

*кандидат экономических наук,
доцент кафедры экономики предприятия и инвестиций
Национальный университет «Львовская политехника»*

Yemelyanov Olexandr

*PhD, Associate Professor of the Department of
Business Economics and Investment
Lviv Polytechnic National University
ORCID: 0000-0002-1743-1646*

**ПРИНЦИПИ ТА ІНСТРУМЕНТАРІЙ ОЦІНЮВАННЯ ТА
РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ЄМНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ
ПРИНЦИПЫ И ИНСТРУМЕНТАРИЙ ОЦЕНКИ И
РЕГУЛИРОВАНИЯ ИННОВАЦИОННОЙ ЕМКОСТИ
ПРЕДПРИЯТИЙ
PRINCIPLES AND TOOLS FOR EVALUATING AND REGULATING
THE INNOVATIVE CAPACITY OF ENTERPRISES**

Анотація. У цій роботі було встановлено принципи та систематизовано інструментарій оцінювання та регулювання інноваційної ємності підприємств. До таких принципів віднесено принципи: виділення головних факторів формування інноваційної ємності підприємств; ієрархічності; виділення керованих факторів формування інноваційної ємності підприємств; зміни інноваційної ємності у часі; вибору критерію оптимізації інноваційної діяльності підприємства;

ресурсних обмежень; відносності; полііндикаторності; пріоритетності кількісних оцінок; урахування некерованих факторів формування інноваційної ємності підприємства; максимізації частки реалізованої складової інноваційної ємності підприємства; обмеженої точності результатів оцінювання інноваційної ємності; невизначеності; багатоваріантності розроблення заходів з регулювання інноваційної ємності підприємства; упорядкованості розроблення заходів з регулювання інноваційної ємності підприємства. Було розроблено чотирьохрівневу модель оцінювання інноваційної ємності, яка включатиме такі групи показників: перший рівень – узагальнюючий показник оцінювання інноваційної ємності підприємства; другий рівень – загальні показники оцінювання інноваційної ємності підприємства, до яких належатимуть показник оптимальних обсягів інноваційної діяльності підприємства та показник рівня ефективності цієї діяльності, який відповідає її оптимальним обсягам; третій рівень – часткові показники оцінювання інноваційної ємності підприємства; четвертий рівень – базові показники оцінювання інноваційної ємності підприємства. Також було встановлено основні засоби регулювання інноваційної ємності підприємства та здійснено їх групування за такими ознаками: залежно від способу впливу на інноваційну ємність підприємства; залежно від виду ресурсів підприємства; за змістом; залежно від механізму впливу на величину інноваційної ємності підприємства; залежно від економічних наслідків використання засобів; залежно від потреби в інвестиціях при застосуванні засобів; за тривалістю використання засобів; за тривалістю проміжку часу, протягом якого підприємство отримує віддачу від використання засобів; за необхідністю попереднього провадження досліджень та розробок.

Ключові слова: інноваційна ємність, підприємство, принцип, інструментарій, оцінювання, регулювання

Аннотация. В этой работе были установлены принципы и систематизирован инструментарий оценки и регулирования инновационной емкости предприятий. К таким принципам отнесены принципы: выделение главных факторов формирования инновационной емкости предприятий; иерархичности; выделение управляемых факторов формирования инновационной емкости предприятий; изменения инновационной емкости во времени; выбора критерия оптимизации инновационной деятельности предприятия; ресурсных ограничений; относительности; полииндикаторности; приоритетности количественных оценок; учета неуправляемых факторов формирования инновационной емкости предприятия; максимизации доли реализованной составляющей инновационной емкости предприятия; ограниченной точности результатов оценки инновационной емкости; неопределенности; многовариантности разработки мероприятий по регулированию инновационной емкости предприятия; упорядоченности разработки мер по регулированию инновационной емкости предприятия. Была разработана четырехуровневая модель оценки инновационной емкости, включающая следующие группы показателей: первый уровень - обобщающий показатель оценки инновационной емкости предприятия; второй уровень - общие показатели оценки инновационной емкости предприятия, к которым принадлежат показатель оптимальных объемов инновационной деятельности предприятия и показатель уровня эффективности этой деятельности, соответствующего ее оптимальным объемам; третий уровень – частные показатели оценки инновационной емкости предприятия; четвертый уровень – базовые показатели оценки инновационной емкости предприятия. Также были установлены основные средства регулирования инновационной емкости предприятия и осуществлена их группировка по следующим признакам: в зависимости от способа воздействия на инновационную емкость

предприятия; в зависимости от вида деятельности предприятия; по содержанию; в зависимости от механизма воздействия на величину инновационной емкости предприятия; в зависимости от экономических последствий использования средств; в зависимости от потребности в инвестициях при применении средств; по продолжительности использования средств; по продолжительности промежутка времени, в течение которого предприятие получает отдачу от использования средств; по необходимости предварительного осуществления исследований и разработок.

Ключевые слова: *инновационная емкость, предприятие, принцип, инструментарий, оценка, регулирование*

Summary. *The principles and systematized tools for evaluating and regulating the innovative capacity of enterprises were established in this work. Such principles are following: isolation of the main formation factors of enterprises' innovative capacity; hierarchy; highlighting of the managed formation factors of enterprises' innovative capacity; changes in the innovation capacity in time; choice of optimization criterion of enterprise's innovative activity; resource constraints; relativity; poly indication; the priority of quantitative assessment; consideration of uncontrollable formation factors of enterprise's innovative capacity; maximizing the share of the implemented innovative component of enterprise's capacity; limited precision of the innovative capacity assessment; uncertainty; multi-optional development of measures to regulate the enterprise's innovative capacity; the orderly development of measures on the regulation of enterprise's innovative capacity. A four-level model of the innovative capacity evaluation was developed, which will include the following groups of indicators: first level – roundup indicator for the assessment of enterprise's innovative capacity; the second level – general indicators of an assessment of enterprise's innovative capacity, which belong to*

the index of the optimal amount of enterprise's innovation activities and an indicator of the level of efficiency of this activity which corresponds to its optimal volume; the third level – partial indicators for the assessment of enterprise's innovative capacity; fourth level – the basic indicators of estimation of enterprise's innovative capacity. Also, the main regulation tools of the enterprise's the innovative capacity was established along with their grouping, which was carried out according to the following criteria: depending on the method of influencing the enterprise's innovative capacity; depending on the resources of the enterprise; content; depending on the mechanism of the influence on the value of the enterprise's innovative capacity; depending on the economic consequences of the use of funds; depending on investment needs in the application of funds; duration of the use of funds; duration of the period of time during which the company receives a return on funds used; if necessary, preliminary investigation and testing.

Key words: *innovative capacity, enterprise, principle, tools, assessment, regulation*

Постановка проблеми. Інтенсифікація інноваційних процесів в Україні потребує суттєвого підвищення інноваційної активності вітчизняних підприємств. Одним з основних напрямів забезпечення такого підвищення є вдосконалення компетентностей власників та менеджерів підприємств у сфері інноваційного менеджменту. Зокрема, необхідними є знання закономірностей формування такої важливої характеристики підприємств як їх інноваційна ємність. Ця властивість, що описує здатність підприємств до ефективного залучення інновацій у свою діяльність, значною мірою визначає як поточний рівень її ефективності, так і потенційні можливості його підвищення у майбутньому. Тому важливе значення має належним чином організоване управління інноваційною

ємністю підприємств, що потребує попереднього виділення принципів та встановлення інструментарію її оцінювання та регулювання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У сучасній науковій літературі представлено значну кількість досліджень, у яких проаналізовано різні аспекти інноваційної діяльності підприємств. Зокрема, це стосується вивчення закономірностей технологічних змін в економіці [1], нововведень у сфері енергетики [2], продуктових нововведень [3] тощо. Також слід зазначити наявність плідних досліджень формування та оцінювання як сукупних економічних можливостей підприємств [4], так і їх інноваційного потенціалу та інноваційності. Зокрема, щодо перелічених властивостей підприємства, які характеризують їх інноваційну діяльність, то детальне дослідження цих властивостей виконано, зокрема, такими науковцями, як О. Гончар [5], В. Гришко [6], А. Дунська [7], Л. Курило [8], Л. Лігоненко [9], Г. Ортіна [10], Г. Осовська [11], Л. Радченко [12], Т. Сльозко [8], Т. Тищенко [13], С. Удовиченко [8], Л. Федулова [14], А. Феценко [11], В. Хачатрян [5] та ін. Однак, значно меншу увагу науковці приділяють такій властивості підприємств, як їх інноваційна ємність. Зокрема, потребує детального розгляду питання встановлення принципів та виділення інструментарію оцінювання та регулювання інноваційної ємності підприємств.

Формулювання цілей статті. Метою статті є встановлення принципів та систематизація інструментарію оцінювання та регулювання інноваційної ємності підприємств. Досягнення поставленої мети потребує вирішення таких завдань: визначити основні принципи оцінювання та регулювання інноваційної ємності підприємств; виконати систематизацію показників оцінювання інноваційної ємності підприємств; здійснити групування засобів регулювання інноваційної ємності підприємств.

Виклад основного матеріалу. Отримання оцінки величини інноваційної ємності підприємств та розроблення науково обґрунтованих

рекомендації щодо її регулювання потребує додержання таких основних принципів, як:

- принцип виділення головних факторів формування інноваційної ємності підприємств, згідно якого, враховуючи існування великої кількості факторів такого формування, з метою оцінювання та регулювання інноваційної ємності господарюючого суб'єкта потрібно визначити ті фактори, які справляють найбільший вплив на її величину;

- принцип ієрархічності. Згідно цього принципу у процесі оцінювання та регулювання інноваційної ємності підприємства слід брати до уваги ієрархічну побудову чинників її формування;

- принцип виділення керованих факторів формування інноваційної ємності підприємств, згідно якого при оцінюванні рівня цієї ємності та при розробленні заходів з регулювання нею потрібно серед основних факторів формування інноваційної ємності обрати ті з них, які піддаються управлінським впливам, тобто керовані та умовно керовані фактори;

- принцип зміни інноваційної ємності підприємств у часі, згідно якого її величина не є сталою, а змінюється у часі під впливом як керованих, так і некерованих факторів внутрішнього та зовнішнього середовища фірми, що формують її інноваційну ємність. З цього випливає, зокрема, потреба у періодичному переоцінюванні величини інноваційної ємності підприємств, а також у встановленні не тільки теперішнього, але й перспективного її значення;

- принцип вибору критерію оптимізації інноваційної діяльності підприємства. Згідно цього принципу необхідною умовою оцінювання та регулювання інноваційної ємності суб'єкта підприємницької діяльності є попередній вибір того різновиду фінансово-економічних результатів інноваційної діяльності підприємства, максимізація якого виступатиме

критерієм оптимізації цієї діяльності (тобто критерієм знаходження оптимальних обсягів інноваційної діяльності);

- принцип ресурсних обмежень. Цей принцип постулює необхідність врахування обмежень на максимальні обсяги залучення підприємством певних видів економічних ресурсів (насамперед – фінансових) у процесі оптимізації обсягів його інноваційної діяльності;

- принцип відносності. Згідно цього принципу рівень інноваційної ємності підприємства та, відповідно, нереалізована її частка можуть відрізнятися залежно від обраного критерію оптимізації інноваційної діяльності підприємства;

- принцип полііндикаторності. Згідно цього принципу оцінювання та регулювання інноваційної ємності підприємства повинні базуватися на обчисленні певної системи показників, що характеризують її наявний та перспективний (стратегічний, прогнозний) рівні;

- принцип пріоритетності кількісних оцінок. Згідно цього принципу в процесі оцінювання інноваційної ємності господарюючого суб'єкта перевагу слід віддавати кількісним показникам її оцінювання, оскільки саме кількісні показники є найбільш зручними індикаторами для розроблення, ухвалення й реалізації відповідних управлінських рішень;

- принцип урахування некерованих факторів формування інноваційної ємності підприємства, зокрема, некерованих факторів його зовнішнього середовища. Необхідність такого урахування обумовлена тим, що некеровані фактори можуть справляти суттєвий вплив на величину інноваційної ємності підприємства;

- принцип максимізації частки реалізованої складової інноваційної ємності підприємства у загальній величині цієї ємності. Необхідність додержання цього принципу в процесі регулювання інноваційної ємності підприємства обумовлена тим, що збільшуючи частку реалізованої складової інноваційної ємності підприємства у загальній

величині цієї ємності, підприємство тим самим наближає обсяги своєї інноваційної діяльності до оптимальних їхніх значень;

- принцип обмеженої точності результатів оцінювання інноваційної ємності підприємства. Згідно цього принципу, яким би досконалим не був інструментарій оцінювання інноваційної ємності підприємства, результат такого оцінювання завжди буде мати наближений характер;

- принцип невизначеності. Згідно цього принципу більшість факторів формування інноваційної ємності підприємств (ціни на ресурси, параметри попиту на продукцію тощо) не є детермінованими, а мають стохастичний характер. Відповідно, не можна абсолютно точно передбачити значення показників, які характеризуватимуть ці фактори;

- принцип багатоваріантності розроблення заходів з регулювання інноваційної ємності підприємства. Цей принцип постулює необхідність пошуку альтернативних варіантів кожного такого заходу з подальшим вибором найкращого з цих варіантів згідно наперед обраного критерію оптимізації обсягів інноваційної діяльності суб'єкта господарювання;

- принцип упорядкованості розроблення заходів з регулювання інноваційної ємності підприємства. Згідно цього принципу, враховуючи існування великої кількості резервів підвищення використання інноваційної ємності підприємства, слід здійснювати упорядкований відбір заходів щодо реалізації цих резервів, у порядку спадання величини очікуваного зиску від такої реалізації.

Прикладна значущість перелічених вище принципів оцінювання й регулювання інноваційної ємності господарюючих суб'єктів полягає у можливості побудови на засадах цих принципів дієвого інструментарію. При цьому у подальшому під таким інструментарієм ми будемо розуміти

сукупність засобів, за допомогою яких можливо здійснити оцінювання та регулювання інноваційної ємності підприємств.

Зокрема, інструментарій оцінювання інноваційної ємності підприємства доцільно представити як сукупність показників, що утворюють певну ієрархію: (рис. 1):

1 – й рівень – узагальнюючий показник оцінювання інноваційної ємності підприємства, яким виступатиме максимально можливе значення певного виду фінансово-економічних результатів діяльності підприємства за умови повної реалізації наявної у підприємства інноваційної ємності. Такими результатами можуть виступати операційний дохід, чистий прибуток, ринкова вартість та інші показники господарської діяльності підприємства;

2 – й рівень – загальні показники оцінювання інноваційної ємності підприємства, до яких належатимуть показник оптимальних обсягів інноваційної діяльності підприємства та показник рівня ефективності інноваційної діяльності підприємства, який відповідає її оптимальним обсягам. Ці показники безпосередньо обумовлюють значення узагальнюючого показника оцінювання інноваційної ємності підприємства, оскільки за самим визначенням узагальнюючий показник є добутком двох названих вище загальних показників;

3 – й рівень – часткові індикатори оцінювання інноваційної ємності підприємства, до яких належатимуть показники: споживчих властивостей ресурсів підприємства; споживчих властивостей інноваційної продукції підприємства; собівартості інноваційної продукції підприємства; обсягів різних видів ресурсів підприємства; попиту на інноваційну продукцію підприємства. Від рівня цих показників безпосередньо залежить величина загальних показників діяльності підприємства. Крім того, існують певні взаємозв'язки між окремими частковими показниками оцінювання інноваційної ємності. Для прикладу, рівень споживчих властивостей

використовуваних підприємством ресурсів впливає на рівень споживчих властивостей інноваційної продукції господарюючого суб'єкта. Своєю чергою, рівень споживчих властивостей інноваційної продукції справляє вплив на параметри попиту на неї;

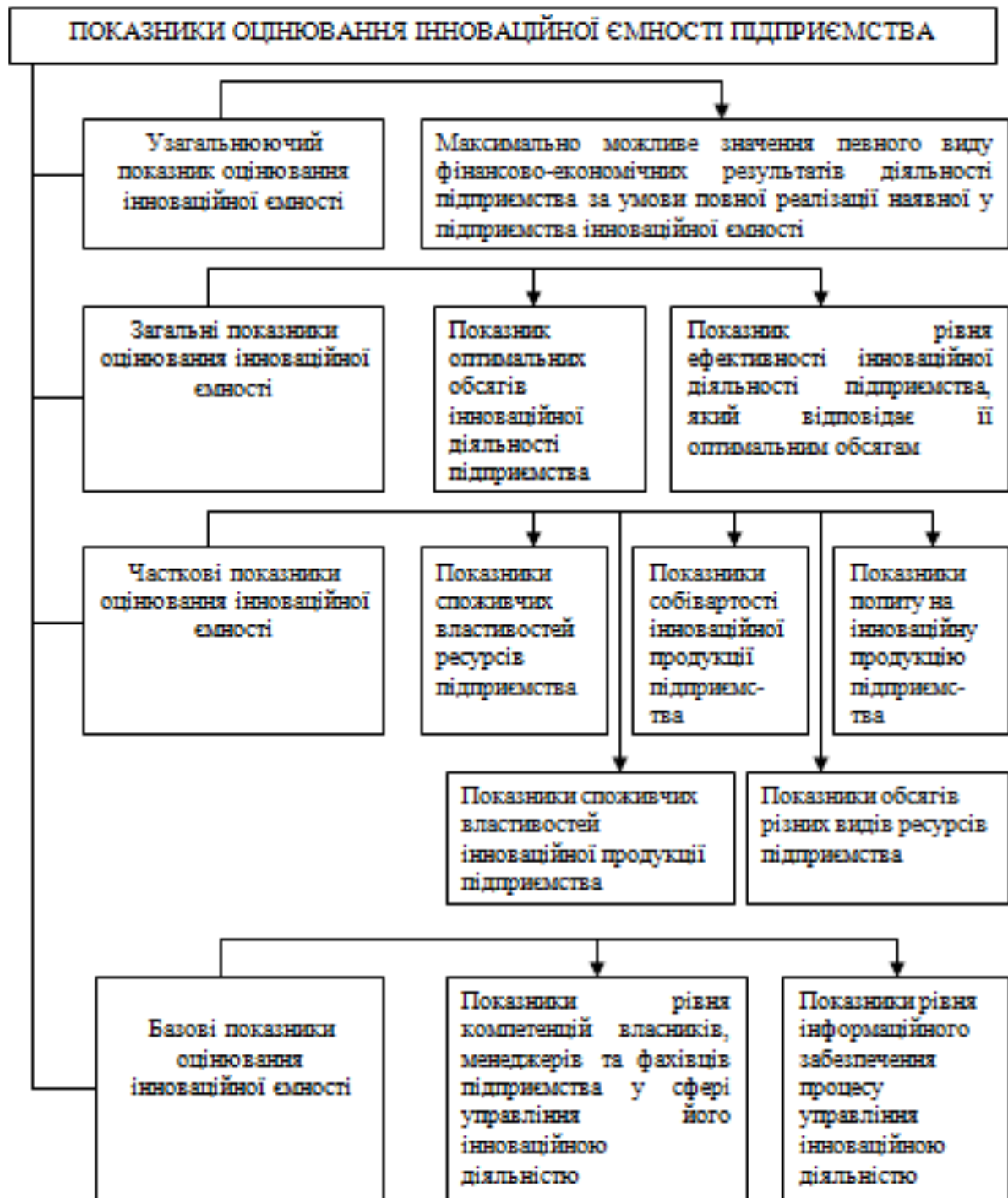

Рис. 1. Модель оцінювання інноваційної ємності підприємства

Джерело: складено авторами

4 – й рівень – базові індикатори оцінювання інноваційної ємності підприємства, до яких доцільно віднести показники рівня компетенцій власників, менеджерів та фахівців підприємства у сфері управління його інноваційною діяльністю та рівня інформаційного забезпечення процесу такого управління. Від значень цих базових показників, а також і від екзогенних факторів, що обумовлюють рівень часткових показників оцінювання інноваційної ємності підприємства, залежить величина цих часткових показників. Чим вищими є рівень компетенцій власників, менеджерів та фахівців підприємства у сфері управління інноваційною діяльністю та рівень інформаційного забезпечення процесу такого управління, тим оптимальнішими є показники обсягів ресурсного забезпечення суб'єкта господарювання та рівня споживчих властивостей його ресурсів та продукції.

З наведеної моделі оцінювання інноваційної ємності підприємства можна встановити загальні закономірності регулювання інноваційною ємністю. Очевидно, що процес такого регулювання повинен ініціюватися підвищенням рівня компетенцій власників, менеджерів та фахівців підприємства у сфері управління його інноваційною діяльністю та (або) рівня інформаційного забезпечення процесу такого управління. Зокрема, це може стосуватися набуття власниками, менеджерами та фахівцями підприємства нових знань щодо більш досконаліх методів управління ресурсним забезпеченням інноваційної діяльності та покращення їх навичок стосовно регулювання інноваційними процесами на рівні господарюючого суб'єкта. Відповідно, це обумовлює можливості більш обґрунтованого підходу до встановлення параметрів ресурсного забезпечення інноваційної діяльності підприємства та, у кінцевому рахунку, – оптимізує обсяги цієї діяльності.

Таким чином, регулювання інноваційної ємності підприємства являє собою процес коригування параметрів його інноваційної діяльності

(передусім, її ресурсного забезпечення), що забезпечуватиме збільшення величини інноваційної ємності суб'єкта господарювання та підвищення рівня її використання.

При цьому інструментарій регулювання інноваційної ємності підприємства являє собою сукупність засобів, за допомогою яких відбувається таке регулювання. Доцільно здійснити таке групування цих засобів (табл. 1):

Таблиця 1

Групування засобів регулювання інноваційної ємності підприємства

Ознаки групування	Групи засобів
1. Залежно від способу впливу на інноваційну ємність підприємства	1.1. Засоби безпосереднього впливу
	1.2. Засоби опосередкованого впливу першого порядку
	1.3. Засоби опосередкованого впливу другого порядку
2. Залежно від виду ресурсів підприємства	2.1. Засоби оптимізації обсягів та покращення споживчих властивостей і підвищення ефективності використання людських ресурсів підприємства
	2.2. Засоби оптимізації обсягів та покращення споживчих властивостей і підвищення ефективності використання технічних ресурсів підприємства
	2.3. Засоби оптимізації обсягів та покращення споживчих властивостей і підвищення ефективності використання інформаційних ресурсів підприємства
	2.4. Засоби оптимізації обсягів та покращення споживчих властивостей і підвищення ефективності використання інших ресурсів підприємства
3. За змістом	3.1. Техніко-технологічні
	3.2. Організаційні
	3.3. Економічні
	3.4. Соціальні
4. Залежно від механізму впливу на величину інноваційної ємності підприємства	4.1. Засоби переважно інтенсивного характеру
	4.2. Засоби переважно екстенсивного характеру
	4.3. Засоби комбінованого характеру
5. Залежно від економічних наслідків використання засобів	5.1. Засоби, використання яких передбачає, насамперед, зниження питомої собівартості продукції, яка виготовляється підприємством
	5.2. Засоби, використання яких передбачає, насамперед, збільшення фізичних обсягів виробництва продукції
	5.3. Засоби, використання яких передбачає, насамперед, покращення якості продукції, яку виготовляє підприємство
6. Залежно від потреби в інвестиціях при застосуванні засобів	6.1. Засоби, здійснення яких потребує вкладення інвестицій
	6.2. Засоби, здійснення яких не потребує вкладення інвестицій
7. За тривалістю використання засобів	7.1. Засоби, які використовуються одномоментно
	7.2. Засоби, які використовуються протягом певного періоду часу

8. За необхідністю попереднього провадження досліджень та розробок	8.1. Засоби, використання яких потребує попереднього провадження досліджень та розробок
	8.2. Засоби, використання яких не потребує попереднього провадження досліджень та розробок

Джерело: складено авторами

1) залежно від способу впливу на інноваційну ємність підприємства:

- засоби безпосереднього впливу. Вони полягають в оптимізації обсягів інноваційної діяльності суб'єкта підприємництва, зокрема, у встановленні оптимального натурального річного обсягу виготовлення та збуту кожного різновиду інноваційної продукції підприємства;

- засоби опосередкованого впливу першого порядку. Вони полягають в оптимізації споживчих властивостей ресурсів підприємства, споживчих властивостей його інноваційної продукції, собівартості інноваційної продукції підприємства, а також обсягів різних видів ресурсів підприємства (зокрема, його інноваційних ресурсів);

- засоби опосередкованого впливу другого порядку. Вони полягають в покращенні рівня компетенцій власників, менеджерів та фахівців підприємства у сфері управління його інноваційною діяльністю та рівня інформаційного забезпечення процесу такого управління;

2) залежно від виду ресурсів підприємства:

- засоби оптимізації обсягів, покращення споживчих властивостей та підвищення ефективності використання людських ресурсів підприємства. Ці засоби, зокрема, включають належний відбір потрібної кількості працівників, навчання управлінських працівників підприємства передовим методам управління його інноваційною діяльністю тощо;

- засоби оптимізації обсягів, покращення споживчих властивостей та підвищення ефективності використання технічних ресурсів підприємства. Ці засоби, зокрема, включають реалізацію програм

та проектів оновлення основних засобів суб'єкта господарювання з метою зниження рівня їх фізичного зношення та морального старіння;

- засоби оптимізації обсягів, покращення споживчих властивостей та підвищення ефективності використання інформаційних ресурсів підприємства. Ці засоби, зокрема, включають розширення баз даних, що знаходяться у розпорядженні підприємства, вдосконалення процесів збирання, оброблення, передавання та зберігання інформації, потрібної для розроблення та ухвалення управлінських рішень у сфері управління інноваційними процесами на підприємстві, вдосконалення програмного забезпечення, яке використовує підприємство, тощо;

- засоби оптимізації обсягів, покращення споживчих властивостей та підвищення ефективності використання інших ресурсів підприємства. Ці засоби, зокрема, передбачають встановлення оптимальних запасів матеріальних та фінансових ресурсів, впровадження у діяльність підприємства прогресивних видів матеріалів, оптимізацію структури його капіталу;

3) за змістом:

- техніко-технологічні. Ці засоби мають на меті вдосконалення техніко-технологічної бази підприємства;

- організаційні. Ці засоби мають на меті вдосконалення організації виробництва і праці на підприємстві;

- економічні. Ці засоби мають на меті вдосконалення економічної роботи на підприємстві;

- соціальні. Ці засоби мають на меті покращення умов праці працівників підприємства;

4) залежно від механізму впливу на величину інноваційної ємності підприємства:

- засоби переважно інтенсивного характеру. Ці засоби передбачають, передусім, покращення якісних характеристик економічних ресурсів підприємства;

- засоби переважно екстенсивного характеру. Ці засоби передбачають, насамперед, нарощування економічного потенціалу господарюючого суб'єкта завдяки збільшенню величини його економічних ресурсів без суттєвої зміни якісних характеристик цих ресурсів;

- засоби комбінованого характеру. Ці засоби передбачають одночасне покращення якісних характеристик ресурсного забезпечення підприємства та збільшення обсягів цього забезпечення;

5) залежно від економічних наслідків використання засобів:

- засоби, використання яких передбачає, насамперед, зниження питомої собівартості продукції, яка виготовляється підприємством;

- засоби, використання яких передбачає, насамперед, збільшення фізичних обсягів виробництва продукції;

- засоби, використання яких передбачає, насамперед, покращення якості продукції, яку виготовляє підприємство;

6) залежно від потреби в інвестиціях при застосуванні засобів:

- засоби, здійснення яких потребує вкладення інвестицій;

- засоби, здійснення яких не потребує вкладення інвестицій

7) за тривалістю використання засобів:

- засоби, які використовуються одномоментно;

- засоби, які використовуються протягом певного періоду часу;

8) за необхідністю попереднього провадження досліджень та розробок:

- засоби, використання яких потребує попереднього провадження досліджень та розробок;

- засоби, використання яких не потребує попереднього провадження досліджень та розробок.

Також засоби регулювання інноваційної ємності підприємств можуть бути поділеними і за іншими ознаками, зокрема, за тривалістю проміжку часу, протягом якого підприємство отримує віддачу від використання засобів. За цією ознакою засоби регулювання інноваційної ємності можна поділити на короткотермінові, середньотермінові та довготермінові.

Комплексний підхід до застосування засобів регулювання інноваційної ємності підприємств є запорукою підвищення величини цієї ємності та покращення її використання.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Оцінювання та регулювання інноваційної ємності підприємств повинно базуватися на низці принципів, до яких доцільно віднести такі: виділення головних факторів формування інноваційної ємності підприємств; ієрархічності; виділення керованих факторів формування інноваційної ємності підприємств; зміни інноваційної ємності у часі; вибору критерію оптимізації інноваційної діяльності підприємства; ресурсних обмежень; відносності; полііндикаторності; пріоритетності кількісних оцінок; урахування некерованих факторів формування інноваційної ємності підприємства; максимізації частки реалізованої складової інноваційної ємності підприємства; обмеженої точності результатів оцінювання інноваційної ємності; невизначеності; багатоваріантності розроблення заходів з регулювання інноваційної ємності підприємства; упорядкованості розроблення заходів з регулювання інноваційної ємності підприємства. При цьому в процесі оцінювання інноваційної ємності підприємств доцільно використати запропоновану чотирьохрівневу модель, яка включатиме такі групи показників: перший рівень – узагальнюючий показник оцінювання інноваційної ємності підприємства; другий рівень – загальні показники оцінювання; третій рівень – часткові показники оцінювання інноваційної ємності підприємства; четвертий рівень – базові показники оцінювання інноваційної ємності підприємства. Також у роботі

було встановлено основні засоби регулювання інноваційної ємності підприємства та здійснено їх групування за такими ознаками: залежно від способу впливу на інноваційну ємність підприємства; залежно від виду ресурсів підприємства; за змістом; залежно від механізму впливу на величину інноваційної ємності підприємства; залежно від економічних наслідків використання засобів; залежно від потреби в інвестиціях при застосуванні засобів; за тривалістю використання засобів; за тривалістю проміжку часу, протягом якого підприємство отримує віддачу від використання засобів; за необхідністю попереднього провадження досліджень та розробок. Подальші дослідження потребують, зокрема, виділення основних методів оцінювання інноваційної ємності підприємств.

Література

1. Yemelyanov O., Symak A., Petrushka T., Zahoretska O., Kusiya M., Lesyk R. & Lesyk L. Changes in Energy Consumption, Economic Growth and Aspirations for Energy Independence: Sectoral Analysis of Uses of Natural Gas in Ukrainian Economy // *Energies*. 2019. Vol. (12(24)). P. 4724.
2. Piva M., Vivarelli M. Technological change and employment: is Europe ready for the challenge // *Eurasian. Bus. Rev.* 2018. Vol. 8(1). P. 13-32.
3. Політанська О. Л. Вплив технологічності інноваційної продукції машино- та приладобудування на економічну ефективність її виробництва // *Актуальні проблеми економіки*. 2009. № 3 (69). С. 105–113.
4. Emelyanov A., Kurylo O., Vysotskij A. Structuring expenses of industrial enterprises in the evaluation process of its production and sales potential // *Ekontechmod. An international quarterly journal*. 2013. № 4. С. 11-17.
5. Гончар О. І., Хачатрян В. В. Інноваційність – сучасна умова розвитку підприємницького потенціалу // *Підприємництво і торгівля*. 2018. № 23. С. 77-81.

6. Гришко В. А. Показники та методи оцінювання інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств // Схід. Аналітично-інформаційний журнал. 2010. № 7(107). С. 18-21.
7. Дунська А. Р. Індикатори оцінки інноваційного потенціалу розвитку промислового підприємства в умовах світового ринку // Вісник НТУ "ХП". 2013. № 44 (1017). С. 48-58.
8. Курило Л. І., Удовиченко С. М., Сльозко Т. М. Інноваційність економіки з огляду рівня розвитку науки // Глобальні та національні проблеми економіки. 2016. №13. С. 129-133.
9. Лігоненко Л. І. Методологія та інструментарій оцінювання інноваційності підприємства // Маркетинг і менеджмент інновацій. 2015. № 3. С. 105-117.
- 10.Ортіна Г. В. Модернізація та інноваційність як напрями антикризового розвитку підприємств реального сектора економіки // Економіка та держава. 2016. № 2. С. 29-32.
- 11.Осовська Г. В., Фещенко А. О. Управління інтелектуальною складовою інноваційного потенціалу при здійсненні технологічних інновацій на підприємствах харчової промисловості // Інноваційна економіка. 2015. № 3 (58). С. 54-60.
- 12.Тищенко Т. І. Оцінювання інноваційного потенціалу промислового підприємства // Економічний вісник ДВНЗ УДХТУ. 2015. № 2 (2). С. 65-71.
- 13.Радченко Л. П. Інноваційність національної економіки в контексті людського розвитку // Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. 2019. № 30(69). С. 1-5.
- 14.Федулова Л. І. Інноваційність економіки ЄС та України: напрями скорочення розриву // Економічний часопис – XXI. 2016. № 156(1-2). С. 22-25.

References

1. Yemelyanov, O.; Symak, A.; Petrushka, T.; Zahoretska, O.; Kusiya, M.; Lesyk, R.; Lesyk, L. (2019). Changes in Energy Consumption, Economic Growth and Aspirations for Energy Independence: Sectoral Analysis of Uses of Natural Gas in Ukrainian Economy. *Energies*, (12(24)), 4724.
2. Piva, M.; Vivarelli, M. (2018). Technological change and employment: is Europe ready for the challenge. *Eurasian. Bus. Rev.*, 1-20.
3. Politanska, O. L. (2009). Vplyv tekhnolohichnosti innovatsiinoi produktsii mashyno- ta pryladobuduvannia na ekonomichnu efektyvnist yii vyrobnytstva // *Aktualni problemy ekonomiky*, 3 (69), 105–113.
4. Emelyanov, A.; Kurylo, O.; Vysotskij, A. (2013). Structuring expenses of industrial enterprises in the evaluation process of its production and sales potential. *Ekontechmod. An international quarterly journal*, (4), 11-17.
5. Ghonchar, O. I.; Khachatryan, V. V. (2018). Innovacijnistj – suchasna umova rozvytku pidpryjemnyckogho potencialu. *Pidpryjemnytvo i torghivlja*, 23, 77-81.
6. Ghryshko, V. A. (2010). Pokaznyky ta metody ocinjuvannja innovacijnogho potencialu mashynobudivnykh pidpryjemstv. *Skhid. Analychno-informacijnyj zhurnal*, 7(107), 18-21.
7. Dunsjka, A. R. (2013). Indykatory ocinky innovacijnogho potencialu rozvytku promyslovogho pidpryjemstva v umovakh svitovogho rynku. *Visnyk NTU "KhPI"*, 44 (1017), 48-58.
8. Kurylo, L. I.; Udovychenko, S. M.; Sljuzko, T. M. (2016). Innovacijnistj ekonomiky z oghljadu rivnja rozvytku nauky. *Ghlobaljni ta nacionaljni problemy ekonomiky*, 13, 129-133.
9. Lighonenko, L. I. (2015). Metodologhija ta instrumentarij ocinjuvannja innovacijnosti pidpryjemstva. *Marketyng i menedzhment innovacij*, 3, 105-117.

10. Ortina, Gh. V. (2016). Modernizacija ta innovacijnistj jak naprjamy antykryzovogho rozvytku pidpryjemstv realnogho sektora ekonomiky. *Ekonomika ta derzhava*, 2, 29-32.
11. Osovsjka, Gh. V.; Feshhenko, A. O. (2015). Upravlinnja intelektualjnoju skladovoju innovacijnogho potencialu pry zdijsnenni tekhnologhichnykh innovacij na pidpryjemstvakh kharchovoju promyslovosti. *Innovacijna ekonomika*, 3 (58), 54-60.
12. Radchenko, L. P. (2019). Innovacijnistj nacionaljnoju ekonomiky v konteksti ljudsjkogho rozvytku. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadsjkogho. Serija: Ekonomika i upravlinnja*, 30(69), 1-5.
13. Tyshhenko, T. I. (2015). Ocinjuvannja innovacijnogho potencialu promyslovogho pidpryjemstva. *Ekonomichnyj visnyk DVNZ UDKhTU*, 2 (2), 65-71.
14. Fedulova, L. I. (2016). Innovacijnistj ekonomiky JeS ta Ukrainy: naprjamy skorochennja rozryvu. *Ekonomichnyj chasopys – XXI*, 156(1-2), 22-25.